

GRENSWERK MET HET B.E.P. ALS LEITMOTIV

LECTORALE REDE DR. VINCENT PIJNENBURG
20 NOVEMBER 2019

SAMENVATTING

Onderstaande samenvatting is geschreven door Femke Hoebergen, redacteur bij AHA24x7. Deze samenvatting is eveneens te raadplegen via: <https://aha24x7.com/bruto-euregionaal-product-maakt-toegevoegde-waarde-grensgebied-inzichtelijk/>

Bruto Euregionaal Product maakt toegevoegde waarde grensgebied inzichtelijk

In het sfeervolle Domani in Venlo werd Vincent Pijnenburg op 20 november benoemd tot lector van het nieuwe lectoraat [Cross-Border Business Development](#) bij Fontys Venlo. Met zijn inspirerende lectorale rede over samenwerking in het Nederlands-Duitse grensgebied werd hij officieel geïnstalleerd.

Henning Janssen (Fontys Venlo) voerde de talrijke aanwezigen door het programma vol Nederlandse en Duitse sprekers. Met diverse verwijzingen naar de centrale ligging van Venlo in de grensregio kreeg hij de lachers op zijn hand: “Laatst kwam ik net over de grens bij mijn favoriete snackbar. Tot mijn grote verbazing werd daar ineens kapsalon verkocht, omdat er vanuit de Nederlandse klanten zoveel vraag naar was! Dat hebben die Duitsers slim aangepakt.”

In het hart van de Euregio

Na een kort welkomstwoord van Bram ten Kate, directeur van Fontys International Business School in Venlo, vertelde Hans Nederlof (College van Bestuur van Fontys Hogescholen) trots dat de Venlose hogeschool met de installatie van Pijnenburg 46 lectoren heeft. Hij stelde een cruciale vraag: “Een grens is maar een streep op een landkaart. Die heeft echter wel verschillen in taal en cultuur tot gevolg. Hoe zet je deze om in succesvolle grensoverschrijdende business?” De videoboodschap van Raymond Knops, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, sloot hier goed bij aan: “We moeten groeien aan de grens, in plaats van grenzen stellen aan de groei. Het lectoraat Cross-Border Business Development leidt mensen op die aan beide kanten van de grens kunnen werken. Deze regio ligt weliswaar aan de rand van Nederland – maar wel in het hart van de Euregio.”

“Verschillen moeten gewaardeerd en benut worden”

Daarna was het tijd voor de lectorale rede van Pijnenburg. Deze stond in het teken van grensoverschrijdend zakendoen in de Nederlands-Duitse grensregio. “Veel mensen zien de grens als een barrière. Hoe kunnen we ‘m dan toch in ons eigen voordeel inzetten?”, vroeg Pijnenburg zich af. “Veel jongeren kennen de mogelijkheden in het buurland niet. Het is de taak van het lectoraat om de toegevoegde waarde van het over de grens heen kijken zichtbaar te maken. We moeten de verschillen waarderen en benutten.”

Volgens Pijnenburg is er op dit moment veel aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking. “Gemeentes, provincies, de Duitse deelstaten, Euregio’s, allemaal zijn ze ermee bezig. Maar als het erop aan komt staan we allemaal met de rug naar elkaar toe. Dat moet veranderen. Hoe bereik je het grote publiek?” aldus Pijnenburg. “Hoe krijgen we mensen in beweging? Het sleutelwoord is bewustzijn. Wij willen als lectoraat studenten, werkgevers en werknemers in contact brengen met de kansen die er in het buurland zijn en jong talent aan de regio binden.” Het BEP, het Bruto Euregionaal Product, moet hierbij een leidende rol gaan spelen: “Dat zijn allerlei indicatoren die iets zeggen over ontwikkelingen in de Euregio. Denk aan banenkansen, werkloosheid, marktleiders, *hidden champions* enzovoorts. Daarmee kan de toegevoegde waarde van het grensgebied inzichtelijk gemaakt worden”, aldus Pijnenburg.

Samen sterk voor grensoverschrijdende samenwerking

Tot slot was het tijd voor een podiumdiscussie. Andy Drippy (Gedeputeerde Ruimte, Wonen en Europa van de Provincie Limburg), Antoin Scholten (Burgemeester van Venlo), Dietmar Brockes (lid van de Landtag van Noordrijn-Westfalen) en Johan van de Louw (commercieel directeur Rabobank Venlo e.o.) gingen met elkaar in discussie over diverse stellingen, zoals ‘Grensoverschrijdend openbaar vervoer moet gratis zijn’, ‘De cultuurverschillen tussen Nederland en Duitsland behoeven niet zoveel aandacht, omdat ze op globale schaal verwaarloosbaar zijn’ en ‘Grensoverschrijdende samenwerking moet verankerd worden in onderwijsprogramma’s’.

Met behulp van groene en rode kaartjes konden de deelnemers aan de podiumdiscussie en de aanwezigen in de zaal kenbaar maken of ze het met de stellingen eens waren. Gezien de bonte kleurenmix liepen de meningen af en toe aardig uiteen. De podiumdiscussie liet echter zien dat de deelnemers hieraan één ding met elkaar gemeen hebben: allemaal maken ze zich met veel enthousiasme sterk voor meer grensoverschrijdende samenwerking.

INHOUDSOPGAVE

1	Euregionaal bewustzijn	3
2	Euregionale Aufgaben	5
3	Bruto Euregionaal Product	7
4	Die angewandten Forschungsprojekte.....	8
5	Afsluitend	10

Het lectoraat Cross-Border Business Development wordt mede mogelijk gemaakt door:

provincie limburg

1 Euregionaal bewustzijn

Laten we dertig jaar terug gaan in de tijd, november 1989: de maand waarin ik werd geboren, maar ook de maand waarin de muur viel. Een fysieke grens die voor lange tijd de dynamiek in Europa bepaalde. Na de val veranderden de economische verhoudingen en kreeg de Europese eenwording verder vorm. Na jaren van economische groei en relatieve rust, zien we weer nieuwe grenzen opdoemen. Bijvoorbeeld de muur met schrikkelraad tussen Hongarije en Servië¹. Wereldwijd zijn er zelfs meer grensmuren dan ooit tevoren². De gevolgen daarvan voor de grensoverschrijdende samenwerking hoeft ik u denk ik niet uit te leggen.

Grenzen zijn misschien wel de meest controversiële fenomenen in de wereld, ze zijn multifunctioneel en bovendien aan verandering onderhevig³. Een eenduidige definitie van de grens, bestaat niet. De definitie van de grens is voor iedereen uniek. De één ziet de grens als onzichtbaar hek tegen vluchtelingen, of als scheidslijn tussen talen, culturen en administratieve systemen, de ander ziet de grens juist als de toegang tot een ander land, een andere markt.

In deze regio mag er dan geen muur staan, toch beïnvloedt de grens onze dagelijkse leef-, werk- en denkpatronen, die veelal landinwaarts zijn gericht. Vanwege de onbekendheid met de andere zijde van de grens, beschouwen veel mensen de grens als barrière. Allerlei publieke instanties zetten zich in om grensbarrières weg te nemen. Echter, het spreken over hindernissen en barrières benadrukt vooral de negatieve werking van de grens, wat niet uitnodigt tot grensoverschrijdend gedrag⁴.

Een positieve boodschap, verwondering, dat is wat hard nodig is om de burger over de grens te laten kijken. We zitten nu eenmaal dicht bij die grens, de grens is onderdeel van ons regionaal DNA, dus laten we samen kijken hoe we die grens kunnen inzetten in ons eigen voordeel. Denk aan de verschillen in taal en cultuur als kans om je horizon te verbreden, of de nabijheid van een enorme arbeids- en afzetmarkt.

De mate waarin we tegenwoordig spontaan met het buurland in aanraking komen, is een stuk minder dan voorheen. Veel jongeren zijn zich daardoor onbewust van de mogelijkheden in het buurland⁵. Een interessante vraag is, wat het buurland, behalve vanuit geografisch oogpunt, nog een buurland maakt voor de jeugd?

Aan ons de taak om de toegevoegde waarde van over de grens kijken, zichtbaar te maken. En dat is waar het Lectoraat Cross-Border Business Development zich op richt, op de wijze waarop mensen en bedrijven de nabijheid van de grens als USP kunnen inzetten. Niet alleen als consument van producten, denk aan de inkopen bij die 2Brüder of TrinkGut⁶, maar ook als producent van de productiefactoren arbeid en ondernemerschap.

Ik ben geboren en opgegroeid aan de grens. Op de Grensberg. Persoonlijk heb ik de nabijheid van de grens altijd als iets positief beschouwd. Verschillen hebben altijd mijn aandacht getrokken. Dat is zo ontstaan door een stukje opvoeding, opleiding en gezonde nieuwsgierigheid. En dankzij de onvoorwaardelijke steun van Sanne heb ik de afgelopen jaren aan die nieuwsgierigheid tegemoet kunnen komen. En inmiddels heeft ook onze pasgeboren dochter van zeven weken haar eerste bezoekjes aan de DM gebracht, al was het maar in haar eigen belang.

Herkent u dat: verschillen waarderen en benutten? De andere zijde van de grens die nieuwsgierigheid oproept? Met andere woorden, hoe beïnvloedt de grens uw gedrag? Deze vraag heb ik voorgelegd aan enkele collega's, studenten en vertegenwoordigers uit het werkveld. Laten we eens kijken wat zij zeiden: link naar video.

Het creëren van euregionaal bewustzijn. Sommige mensen vragen wel eens, "Waarom Vincent, waar maak je je druk om?" Vroeger had ik dan de neiging om vanuit een Calimero gevoel te reageren. "Den Haag zou meer aandacht moeten hebben voor deze grensregio!". Erg verdedigend, misschien wel een zwaktebod. Tegenwoordig zie ik welke voorsprong de grensregio en haar inwoners kunnen creëren door middel van een grensoverschrijdende aanpak. Natuurlijk mag er in het Haagse wat meer aandacht zijn voor grensregio's, maar als het aan Minister Knops ligt, komt daar snel verandering in. Eerder dit jaar tijdens de Dies Natalis van de OU Heerlen zei hij: "Geen grenzen stellen aan de groei, maar groeien aan de grens. Dát is de verandering in denken die Nederland nodig heeft"⁷.

¹ <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-47446123/living-next-to-hungary-s-electric-border-fence>

² Jones, R. (2016). Borders and Walls: Do Barriers Deter Unauthorized Migration? *Migration Policy Institute*. Retrieved from <http://www.migrationpolicy.org/article/borders-and-walls-dobarriers-deter-unauthorized-migration>

³ In de literatuur wordt de grens steeds vaker als een dynamisch construct beschreven dat constant in ontwikkeling is. Behalve dat grens een barrière of hindernis kan vormen, wordt de grens tegenwoordig veel meer beschouwd als een kans (zie, onder andere: Sohn, C. (2014), The Border as a Resource in the Global Urban Space: A Contribution to the Cross-Border Metropolis Hypothesis. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38: 1697–1711. doi: 10.1111/1468-2427.12071; Van Houtum, H. and Eker, M. (2015). *Redesigning Borderlands: Using the Janus-Face of Borders as a Resource*. In C. Brambilla, J. Laine, J. W. Scott and G. Bocchi (Eds.), *Borderscaping: Imaginations and Practices of Border Making* (pp. 41-52). Ashgate Publishing, Ltd.)

⁴ Bijvoorbeeld: CPB (2016). *De arbeidsmarkt aan de grens met en zonder grensbelemmeringen*; <https://www.ad.nl/enschede/duits-nederlands-grens-blijft-barriere-voor-verhuizing-a722b409/?referrer=https://www.google.nl/https://www.nu.nl/economie/4354979/landsgrens-blijft-barriere-betreden-arbeidsmarkt.html>

⁵ Zie, onder meer, <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/duitse-taal-is-niet-populair-maar-zou-dat-wel-moeten-zijn/>

⁶ De 2Brüder is een supermarkt in Venlo die zich sterk richt op de Duitse consument. Producten die in Duitsland niet verkrijgbaar zijn in de supermarkt of veel duurder zijn door belastingverschillen, worden bij 2Brüder aangeboden. Langs de Nederlands-Duitse grens bestaan veel detailhandelsbedrijven die inspelen op nationale verschillen. Andersom, steken veel Nederlanders de grens over om in Duitsland producten te kopen die juist daar relatief goedkoop zijn, denk aan alcoholische dranken of drogisterij artikelen.

⁷ Voor de volledige versie van de Dies Natalis 2019, zie: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/toespraken/2019/09/26/speech-staatssecretaris-knops-bij-dies-natalis-open-universiteit-heerlen>

Die gedachte probeer ik te vertalen naar mijn dagelijks werk binnen Fontys, maar ook als voorzitter van de Duits-Nederlandse Business Club Maas Rhein⁸, en als voorzitter van de Commissie Internationalisering van Ondernemend Venlo⁹.

Ik ben zeker niet de enige euregioambassadeur. Grensoverschrijdende samenwerking, ook wel aangeduid als GROS, is een populair thema. Nederland kent dus een Minister welke GROS in zijn portefeuille heeft, Noordrijn-Westfalen heeft een Parlementariërgruppe Benelux¹⁰, de Provincie Limburg zet sterk in op samenwerking over grenzen¹¹ en veel gemeenten in de euregio, waaronder Venlo, werken grensoverschrijdend samen.

Toch wordt het grote publiek nog niet bereikt. Er is dus werk aan de winkel! In deze rede ga ik in op regionaal-economische opgaven waar de grensregio voor staat en de wijze waarop ons lectoraat daar een bijdrage aan gaat leveren. En, ik kan me voorstellen dat u zich weken heeft afgevraagd wie of wat BEP nu precies is. Wees gerust, dat ga ik u vandaag vertellen.

---

⁸ Voor meer informatie, zie: <https://www.bc-maasrhein.eu/>

⁹ Voor meer informatie, zie: <https://www.ondernemendvenlo.nl/commissie-internationalisering/>

¹⁰ https://www.landtag.nrw.de/portal/WWW/Navigation_R2010/030-Parlament-und-Wahlen/015-Ausschuesse-und-Gremien/040-Parlamentariergruppen/050-Benelux/Inhalt.jsp

¹¹ Siehe, unter anderem: Provincie Limburg (2019). Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden.

2 Euregionale Aufgaben

Die Aufgaben, die sich in der Euregio stellen, können nicht getrennt von der Grenze betrachtet werden. Die Grenze prägt die Region in starkem Maße. Die Aufgaben reichen von der Digitalisierung, über demografische Fragen, bis hin zu arbeitsmarktbezogenen und wirtschaftlichen Aufgaben.

Indem wir uns der Humankapitalagenda der Euregio und dem grenzüberschreitenden Unternehmertum zuwenden, beginnen wir damit, an einer Reihe dieser Aufgaben zu arbeiten. Wir als Forschungsgruppe können damit eine Lücke schließen. Bisher wurde diesen Themen im Bereich der angewandten Forschung wenig Beachtung geschenkt. Das macht das Lektorat zu einer guten Ergänzung zu bestehenden Grenzinstitutionen wie dem NCBR, ITEM und dem Rheinland-Institut¹².

Betrachten wir zunächst die ökonomischen Aufgaben dieser Grenzregion: Wir sehen, dass die grenzüberschreitenden, aber auch geopolitischen Prozesse die regionale Wirtschaft beeinflussen. Aus makroökonomischer Sicht wird die strategische Lage dieser Region an der Grenze gut genutzt: Eine Kreuzung von Handelsrouten mitten in der sogenannten „Blue Banana“¹³ – oder sollte ich besser „am Ende der neuen Seidenstraße“ sagen¹⁴?

Der Handel zwischen den Niederlanden und Deutschland ist intensiv¹⁵. Deutschland ist der wichtigste Handelspartner für die Niederlande. Für Deutschland stehen die Niederlande an zweiter Stelle. Diese intensive Verflechtung ist in der Grenzregion vielfältig erkennbar: unter anderem an der großen Anzahl an Unternehmen in den Bereichen Agrarwirtschaft, verarbeitendes Gewerbe, Logistik und Tourismus. Ich muss Ihnen nicht sagen, wie wichtig diese Unternehmen für eine Grenzstadt wie Venlo sind. Aber trotz der intensiven Handelsbeziehung ist das Handelspotential noch nicht optimal ausgeschöpft: Jedes Jahr werden mögliche Umsätze in Milliardenhöhe nicht realisiert¹⁶.

Gleichzeitig finden interessante geopolitische Prozesse statt, die sich auf die regionale Wirtschaft auswirken: Denken Sie an aufstrebende Mächte wie Indien und China, die neue Seidenstraße und den Brexit. Die Frage ist, welche Chancen oder Risiken solche Entwicklungen bergen.

Die Region scheint nach einer angemessenen Antwort auf diese Frage zu suchen. Wenn ich einen Rat geben dürfte: Es ist an der Zeit, dass wir als Region uns trauen, größer zu denken. Denk groter - denk größer, wie der Slogan von Fontys lautet. Heutzutage konkurrieren wir mit städtischen Ballungsräumen und Megastädten. Aus wirtschaftlicher Sicht können die Regionen sich anderswo auf der Welt nicht mehr nur als Limburg oder Niederrhein präsentieren. Es wird gesagt: "Wenn die deutsche Wirtschaft niest, dann haben wir die Grippe" - Sprich: wir können unsere Volkswirtschaften nicht voneinander trennen¹⁷.

Auf Peter Savelberg geht das TristateCity-Modell zurück¹⁸. In diesem Modell wurden die Niederlande, der flämische Teil Belgiens und das Ruhrgebiet in Deutschland zu einer großen Metropolregion zusammengefasst. Also, auch interessant für unsere anderen Fontys-Regionen im Südosten der Niederlande. Ein grenzüberschreitendes Modell bedeutet keinesfalls, dass wir bestehende kulturelle Unterschiede aufgeben müssen. Savelberg sagt: „Trotz kultureller Unterschiede die Sprachbarrieren stehen die Niederländer, Belgier und Deutschen seit Jahrzehnten in engem Kontakt. Diese Kooperationen könnten aber noch mehr gefördert werden.“¹⁹ So dass die gegebene Komplementarität beiderseits der Grenze zu Innovationen führen kann. Das Grenzland als Ort, an dem Menschen voneinander lernen können: zum Beispiel im Bereich der Digitalisierung, der Energiewende, der Anwendung der Kreislaufwirtschaft Denkens, aber sicherlich auch im Bereich der Fontys TEC4S-Forschungsgebiete: also im Bereich von zum Beispiel Kreativität und HTSM²⁰. Kurz: Der Handelsgeist des Holländers gepaart mit dem zuverlässigen deutschen Produktentwickler.

Die Frage, was die Grenze wirtschaftlich bedeutet oder für die Region bedeuten kann, habe ich auch einigen Dozenten, Studenten und Vertretern aus der Wirtschaft gestellt. Schauen Sie mal: link naar video.

Als zweiten Punkt möchte ich auf die Arbeitsmarktfragen für die Euregio eingehen. Von einem europäischen oder euregionalen Arbeitsmarkt kann trotz des Schengener Abkommens keine Rede sein. Wissen Sie, wie viel Prozent der niederländischen Arbeitskräfte nach Deutschland pendeln? Und umgekehrt? Das sind nur rund 0,1% der Erwerbsbevölkerung.

Wer behauptet also, dass es keine Grenzen gibt? Rund 56.000 Menschen pendeln über die Grenze, um im Nachbarland zu arbeiten. Von diesen 56.000 Menschen überqueren rund 40.000 die Grenze von Deutschland in Richtung der Niederlande. Die Hälfte davon sind Niederländer, die in Deutschland leben²¹.

¹² <https://www.ru.nl/nsm/imr/vm/research-centres/nijmegen-centre-border-research/>;

<https://itemcrossborderportal.maastrichtuniversity.nl/p/homepage>; <https://rijnlandinstituut.eu/>

¹³ Siehe, unter anderem: Hospers, G. J. (2003). Beyond the Blue Banana? *Intereconomics*, 38(2), 76-85.

¹⁴ Siehe, unter anderem: Li, Y., & Scherer, H. J. (2017). Trade and the New Silk Road: opportunities, challenges, and solutions. *Journal of Chinese Economic and Business Studies*, 15(3), 205-213.

¹⁵ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/internationaal-ondernemen/landenoverzicht/duitsland/handel-nederland-duitsland>

¹⁶ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://www.vno-ncw.nl/forum/dick-de-boer-%C2%91duits-weggezakt-nederland%C2%92>

¹⁷ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://wnl.tv/2017/09/23/zo-economisch-afhankelijk-is-nederland-duitsland/>

¹⁸ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://www.tristatecity.nl/>

¹⁹ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://innovationorigins.com/nl/best-gelezen-alleen-duits-vlaams-nederlandse-superstad-kan-de-concurrentie-aan/>

²⁰ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://fontys.nl/Innovatie-en-onderzoek.htm>

²¹ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://opendata.grensdata.eu/#/InterReg/nl/>

Umgekehrt überqueren rund 16.000 Menschen die Grenze von den Niederlanden aus nach Deutschland, von denen die meisten Niederländer sind. Darüber hinaus zeigt eine Studie, dass die Immobilienpreise ein gewichtigerer Faktor bei der Entscheidung für grenzüberschreitende Arbeit sind, als die Arbeitsmarktfaktoren.

Es wird also deutlich, dass nicht nur Unternehmen, sondern auch Mitarbeiter Schwierigkeiten haben, die Grenze zu überqueren. Der Bedarf der Wirtschaft an Young Professionals mit internationalem Profil ist jedoch groß²². Man könnte hier also von einem Missverhältnis sprechen. Das Lektorat befindet sich genau an der Schnittstelle zwischen diesen beiden Perspektiven: Die Nachfrageseite des Arbeitsmarktes einerseits, und die Angebotsseite des Arbeitsmarktes andererseits. Es ist eine große Herausforderung, dieses Gleichgewicht zwischen Angebot und Nachfrage in der Euregio zu verbessern.

Drittens ist es wichtig, kurz auf die demografischen Herausforderungen für die Euregio einzugehen: Die Nähe der Grenze beeinflusst das Mobilitätsverhalten der Menschen: Wenn die andere Seite der Grenze ein blinder Fleck ist, haben junge Menschen oft das Gefühl, ins Landesinnere ziehen zu müssen. Das Ergebnis ist ein Brain-Drain. Wie Sie aus dieser Grafik ersehen können, ist der Bevölkerungsrückgang in Nord-Limburg nicht auf eine negative Geburten- und Sterbebilanz zurückzuführen, sondern auf eine negative inländische Migrationsbilanz²³. Am Niederrhein, ist die Bevölkerungsentwicklung sehr unterschiedlich. Wo der eine Kreis oder Stadt wächst, schrumpft der andere²⁴. Trotz der Unterschiede, ist die allgemeine Tendenz, dass die Bevölkerung auch hier älter wird und das junge Menschen die Region verlassen.

---

²² Sijben, G., Stoelinga, B., Molenaar A. & M. Ubachs (2017) Framework International Business.

²³ Regio Venlo & Ruimtevolk. (2017). Trendverkenning. Demografische transitie Noord-Limburg. Drukkerij Printvisie.

²⁴ Weitere Informationen finden Sie unter: <https://www.ihk-niederrhein.de/hauptnavigation/wirtschaftsstandort/regionalpolitik/demografie-und-fachkraefte/3978684>

3 Bruto Euregionaal Product

Hoe kunnen we jongeren behouden voor deze regio? Een mogelijke oplossing, zoals ik eerder opperde op het podium van TEDxVenlo 2017²⁵, is het hanteren van een euregionaal perspectief. Zorg dat jongeren beide kanten van de grens leren kennen. Wanneer we in deze regio ‘borderlanders’ opleiden, dan komt een deel van de banen aan weerszijden van de grens binnen handbereik. Het urgentiegevoel van moeten wegtrekken naar de Randstad kan daardoor verdwijnen. Bovendien, als young professional met een euregionaal profiel heb je zelfs een streepje voor op de arbeidsmarkt. Het onderzoek van de Atlas voor Gemeenten laat zien dat met name vanuit deze grensregio veel banen binnen bereikbare reisafstand liggen²⁶. Ondanks deze rooskleurige, of misschien wel utopische arbeidsmarktkansen, is er dringend behoefte aan verdiepend onderzoek. Welke functies zijn dat hier net over de grens? Sluiten deze aan bij de profielen van de young professionals? Vragen waar het lectoraat zich mee bezig gaat houden.

Kortom, veel redenen om over de grens te kijken. Toch zien we dat de aandacht voor het buurland onder jongeren afneemt, bedrijven moeite hebben over de grens hun weg te vinden, en dat euregio’s een wat stoffig imago hebben. Als het er op aankomt, staan we nog vaak met de rug naar elkaar. In mijn proefschrift concludeerde ik reeds dat de ‘common sense of urgency’ onvoldoende is²⁷. Een gebrek aan een Leitmotiv. Bovendien ontbreekt het aan een eenduidige probleemeigenaar. Veel partijen hebben een belang bij GROS, maar weinig partijen ervaren op korte termijn negatieve gevolgen wanneer ze niet meedoen. Daarbij kan de mens weggelopen van de grenssituatie, maar de regio zelf niet.

Nu houdt slechts een kleine groep mensen zich bezig met GROS. Je zou kunnen spreken van een euregionale bubble. Binnen zo’n bubble verstaat men zich goed. Nadeel is dat er een schil aan de buitenkant is. Een frisse blik van buitenaf op zijn tijd, kan dan wenselijk zijn. Journalist en schrijver Jeroen Smit zei tijdens de opening van ons Fontys studiejaar: ‘Wie in de eigen waarheid gaat geloven, gaat richting de afgrond’. Dat is wellicht wat negatief aangezet, maar wanneer we jongeren willen prikkelen over de grens te kijken, moeten we allereerst als euregionale bubble beter in beeld brengen wat die kansen precies zijn. De meeste burgers zul je niet in beweging krijgen door ze een vredes- of handelsperspectief voor te leggen. We dienen onszelf af te vragen of onze boodschap nog wel krachtig en attractief genoeg is voor generatie Z. Is onze waarheid ook hun waarheid en andersom?

Daarom introduceer ik het BEP. Het BEP staat voor Bruto Euregionaal Product. BEP gaat niet alleen over de totale geldwaarde van alle in de regio geproduceerde goederen en diensten, maar om allerlei indicatoren die iets zeggen over de ontwikkeling van de euregio. Een belangrijke graadmeter voor de economische voorspoed van het grensland. Een euregionaal arbeidsmarktdashboard dat ingaat op thema’s als: consumentenvertrouwen, baankansen, euregionale persona’s, werkloosheid, hidden champions, marktleiders en ga zo maar door. Bijgaand wat voorbeelden uit mijn proefschrift. We zouden hier ook indicatoren aan toe kunnen voegen als: hoe scoren we in de euregio op de SDG’s²⁸ of op de TEC for Society thema’s, de onderzoeksthema’s van Fontys?

Uiteindelijk is de hamvraag: Hoe krijgen we mensen in beweging? Hoe zorgen we dat mensen bijdragen aan het BEP?

Ik beschouw het aanwakkeren van een euregionaal bewustzijn als de basisvoorwaarde om open te kunnen staan voor de grens en haar kansen. Immers, zonder euregionaal bewustzijn ook geen euregionale actie. Als een burger zich niet bewust is van de mogelijkheden aan weerszijden van de grens, zal hij of zij niet of nauwelijks gebruik maken van die dubbelsporige spoorlijn of de grensinfpunten.

De ambitie om als lectoraat studenten en bedrijven in staat te stellen grensoverschrijdende kansen te kunnen benutten, kunnen we realiseren met dank aan Fontys, Rabobank Venlo e.o. en de Provincie Limburg. Door middel van authentiek onderwijs, toegepast onderzoek, masterclasses en projecten laten we zowel werknemers als werkgevers in aanraking komen met de kansen in het grensland.

²⁵ Siehe: <https://www.youtube.com/watch?v=IAneLgBPeSA&t=225s>

²⁶ Voor meer informatie, zie: Ponds, R., Marlet, G. & Van Woerkens, C. (2019) *Groei & krimp*. Utrecht: Atlas voor gemeenten.

²⁷ Pijnenburg, V. (2019). *Collaborative borderscaping in the Dutch-German borderland*. Enschede: Ipskamp Printing.

²⁸ SDG staat voor Sustainable Development Goals, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

4 Die angewandten Forschungsprojekte

Die angewandte Forschung der Forschergruppe umfasst zwei Forschungsbereiche: den Arbeitsmarkt im deutsch-niederländischen Grenzland und als zweites das grenzüberschreitenden Unternehmertum innerhalb von Kleinen- und Mittleren Unternehmen. Ich werde diese beiden Bereiche durch ein paar Beispiele veranschaulichen. Das gibt mir zudem die Möglichkeit, meine Kollegen der Forschungsgruppe vorzustellen: ein wunderbares niederländisch-deutsches Team²⁹.

Also: zunächst Der Arbeitsmarkt in der Euregio: Um Grenzpendeln zu stimulieren, ist es notwendig, ein Match zwischen Angebot und Nachfrage herzustellen. Nicht nur der Arbeitnehmer muss über die richtigen Kompetenzen verfügen. Auch der Arbeitgeber muss intelligent auf den Grenzkontext reagieren, sicherlich in Zeiten eines angespannten Arbeitsmarktes. Häufig sind auf den jeweiligen Seiten der Grenze noch immer unterschiedliche Kompetenzen für die gleichen Funktion erforderlich. Darüber hinaus unterscheiden sich die Definitionen der Kompetenzen. Ein Arbeitssuchender muss jedoch durch eine Vakanz im Nachbarland getriggert werden. Dazu wird ein von der Forschergruppe entwickeltes Kompetenzspiel beitragen. Der Doktorand unserer Arbeitsgruppe, Pieter van Goinga, wird dies in den kommenden Jahren erforschen.

Ein weiteres arbeitsmarktbezogenes Beispiel für unsere Arbeit ist die Befragung unserer in Deutschland lebenden Kollegen. Grenzgänger sind ein interessantes Phänomen für Arbeitsmarktforscher. Da wir als Fontys International Business School intern durch unsere vielen pendelnden Kollegen über ein großes Now How zum Thema verfügen, hat die Forschungsgruppe die Grenzgänger befragt. Die Recherche liefert relevante Erkenntnisse für Studierende, unsere Personalabteilung und die Mitarbeiter der Grensinfopunten. Die Recherche zeigt unter anderem, dass sowohl der Arbeitgeber, also Fontys, als auch die Arbeitnehmer selbst vom Grenzpendeln profitieren. Darüber hinaus geben 92% der Grenzgänger an, dass sie sich beim nächsten Mal wieder in den Niederlanden bewerben würden. Dennoch hoffen wir als Fontys natürlich, dass es kein nächstes Mal geben wird.

Darüber hinaus tragen das INTERREG-VA-Projekt „High Potentials Crossing Borders“ und die Begleitung von zwei Valuascolleg-Schüler bei der Durchführung eines profilorientierten Papiers zu Deutschland, het profielwerkstuk, zur Entwicklung des Gleichgewichts zwischen Angebot und Nachfrage auf dem Arbeitsmarkt in der Euregio bei. Im Rahmen des HPCB-Projekts arbeiten Pieter van Goinga, David Harder und Wiel Aerts daran, exzellente Studenten mit Mentoren auf der anderen Seite der Grenze in Kontakt zu bringen. Die Studenten erfahren mit allen Sinnen, was es heisst, Handel über die Grenze hinweg zu betreiben. Die Erfolge des Projekts zeigen sich u.a. in den verschiedenen grenzüberschreitenden Praktika und Arbeitsplätzen, die die Studenten durch das Projekt erhalten haben.

Darüber hinaus wurde das Euregio Campus Limburg / Niederrhein INTERREG VA Projekt gestartet³⁰. Von niederländischer Seite aus sind die Fontys Venlo und die Gemeinde Venlo hieran beteiligt, aus Deutschland sind die Wirtschaftsförderung Mönchengladbach, die Stadt Krefeld und die Hochschule Niederrhein beteiligt. Bei diesem Projekt geht es darum, an einer einzigen grenzüberschreitenden Bildungsregion zu arbeiten, und den Studierenden eine gemeinsame Ausbildung in Form von euregionalen Modulen, einem entsprechenden Nebenfach oder einem Double Degree Abschluss anzubieten. Janet Antonissen und David Harder arbeiten im Auftrag der Forschungsgruppe an dem Projekt. Inzwischen haben die ersten gemeinsamen pädagogischen Aktivitäten sowie Forschung im Bereich des Bachelor- und Masterprogramms begonnen.

Die zweite Forschungssäule der Forschungsgruppe, konzentriert sich auf grenzüberschreitenden Unternehmertum, in kleinen und mittleren Unternehmen. Aufgrund der Nähe zur Grenze würde man erwarten, dass Unternehmen wissen, wie man sich auch jenseits der Grenze zurecht findet. Allerdings gilt dies nicht für jedes Unternehmen: Viele Unternehmen haben Schwierigkeiten mit dem grenzüberschreitenden Handel. Die Grenze scheint dem Wachstum immer noch Grenzen zu setzen.

Aufgabe der Forschungsgruppe ist es, den Mehrwert des grenzüberschreitenden Unternehmertums für ein Unternehmen zu identifizieren und dieses Unternehmen anschließend nach Möglichkeit zu unterstützen. Die Forschungsgruppe unterstützt Unternehmen bei der Anpassung ihres Geschäftsmodells für den deutschen oder niederländischen Markt. Um im Nachbarland auf dem Markt aktiv zu sein, sind beispielsweise ein anderer Marktansatz, ein Gespür für kulturelle Unterschiede und möglicherweise andere Partner und Preise erforderlich. Mit der breiten Expertise innerhalb der Fontys Bachelor- und Master-Studiengänge können wir einen wesentlichen Beitrag zur grenzüberschreitenden Innovation für kleine und mittlere Unternehmen leisten.

Ein Beispiel für ein Projekt ist der Internationalisierungsscan. Der Scan ist ein Instrument, das Unternehmer bei der Entdeckung und Erkundung des deutschen oder niederländischen Marktes unterstützt. Unternehmer werden einzeln gesannt, erhalten eine Analyse und ein auf sie individuell zugeschnittenes Pakt mit Handlungsempfehlungen. An dem Förderpaket für diesen Scan sind verschiedene Organisationen des deutsch-niederländischen Netzwerks beteiligt; darunter das LIOF und der Business Club Maas Rhein. Im vergangenen Jahr haben wir das Projekt zunächst für Ondernemend Venlo umgesetzt. Mittlerweile haben auch wir die Grenze überschritten: Seit dem 1. September führen wir den Scan auch im Kreis Viersen mit Hilfe der lokalen Wirtschaftsförderung durch. Henry Walboomers und unser deutscher Werkstudent Alex Linde arbeiten im Auftrag der Forschungsgruppe an dem Projekt.

²⁹ Diese Informationen finden Sie auch unter: www.fontys.nl/cbbd

³⁰ Weitere Informationen über das Projekt finden Sie unter: <https://rp-online.de/nrw/staedte/moenchengladbach/moenchengladbach-krefeld-und-venlo-arbeiten-an-aid-46432289>

Eine weitere interessante Studie über die Wirtschaft in der Euregio wird von unserem Dozenten Dr. Jan Lucas durchgeführt. Er erforscht die Konjunktursensibilität von Unternehmen in der Grenzregion im Vergleich zu Unternehmen im inneren Teil des Landes. Die Hauptfrage lautet: Sind Unternehmen in der Grenzregion weniger anfällig für volkswirtschaftliche Schwankungen als Unternehmen im inneren Teil des Landes? Mit anderen Worten, sind international tätige Unternehmen in der Grenzregion erfolgreicher als nur national tätige Unternehmen?

Eine weitere relevante Studie wird von Carla Arts durchgeführt. Sie erforscht, was notwendig ist, um das Marketing eines Unternehmens im Lebensmitteleinzelhandel optimal auf den internationalen Kontext der euregio abzustimmen. Hierbei geht sie auch auf die Lebensfähigkeit des grenzüberschreitenden Tourismus ein. Mit anderen Worten, wird die Generation Z ein ähnliches euregionales Verbraucherverhalten aufweisen wie ihre Vorgängergenerationen? Denken Sie an die vielen deutschen Touristen, die Venlo oder das Outlet in Roermond besuchen. Und die Holländer, die bei DM und TrinkGut einkaufen gehen.

Als letztes widmet sich die Dozentin Martine Simonis Fragen zu Identität, Kultur und Branding grenzüberschreitender Regionen. Kann man aus euregionaler Sicht hier von einer eigenen Identität sprechen? Und sind niederländische Grenzbewohner deutscher als ihre Landsleute? Und umgekehrt? Und was bedeutet das für den regionalen Handel?

Und dann gibt es noch eine andere Person in der Forschungsgruppe, die ich bisher noch nicht erwähnt habe, und das ist Ted. Ted ist verantwortlich für die Kommunikation, das Marketing und das BackOffice der Forschungsgruppe. Ohne sie wären wir als Forschungsgruppe nicht dort, wo wir heute sind. Danke Ted!

5 Afsluitend

Hoe ziet de euregio er over enkele jaren uit? Ik hoop dat we in staat zijn om studenten, werknemers en werkgevers te verwonderen over de kansen in het grensland en daarmee te binden aan de euregio. Ik hoop dat we ons in deze euregio gaan realiseren wat we in huis hebben. Als draaischijf van Europa, gekenmerkt door sterke internationale economische pijlers, een groeiend grensoverschrijdend business netwerk, en vele banen binnen bereikbare reisafstand. GROS is hot, de economie is ons gunstig gezind, het momentum is er. Maar het realiseren van de beschreven ambities willen en kunnen we niet alleen, dat doen we samen met het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. Meerdere probleem eigenaren met één common sense of urgency. Het BEP als Leitmotiv.

Als Fontys Venlo dragen we reeds actief bij aan het BEP. Wanneer het over Fontys Venlo gaat, hoor je wel eens zeggen: ‘‘die Duitse hogeschool’’, veelal met een wat cynische ondertoon. Volledig onterecht in mijn ogen. Fontys Venlo is één van de meest aansprekende voorbeelden binnen de euregionale casuïstiek. De afgelopen jaren heeft Fontys haar ligging nabij de grens steeds beter benut. Een onderscheidend studieaanbod trekt studenten van over de grens. Het merendeel van de studenten en docenten komt uit en woont in de euregio. Honderden Duitse studenten steken dagelijks de grens over. En het gros van de jongeren blijft werken in de euregio. Daarvan komt 40% terecht in de Nederlands-Duitse handel. Met deze ingrediënten die we in Venlo in huis hebben, zijn we op de goede weg, maar er liggen tegelijkertijd nog veel kansen om Fontys als dé hogeschool voor Nederlandse-Duitse handel op de kaart te zetten.

Dank voor uw aandacht.

Lectoraat Cross-Border Business Development

Tegelseweg 255

Building W1, room 0.21

5912 BG Venlo

T: + 31 (0) 8850 72408

E: fibs-crossingborders@fontys.nl

www.fontys.nl/cbbd

Voor meer informatie, bekijk onze website:

www.fontys.nl/cbbd

